

October 1982

แนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับการผสมผสานปรัชญาชีวิตของชาวตะวันตกกับ ชาวตะวันตกเข้าด้วยกัน

ส. ศิวรักษ์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

ส. ศิวรักษ์ (1982) "แนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับการผสมผสานปรัชญาชีวิตของชาวตะวันตกกับชาวตะวันตกเข้าด้วยกัน," *Journal of Education Studies*: Vol. 11: Iss. 2, Article 10.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.11.2.10

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol11/iss2/10>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

ปาฐกถา / อภิปราย

แนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับ
การผสมผสานปรัชญาชีวิตของชาวตะวันออก
กับชาวตะวันตกเข้าด้วยกัน

ส. ศิวรักษ์

หัวข้อ เรื่องที่กำหนดให้ผมพูดในวันนี้เป็นเรื่องใหญ่ ถ้าบรรยายกันจริง ๆ เห็นจะต้องว่ากันทั้งปี
จะว่ากันเพียงชั่วโม่ง ชั่วโม่งครึ่งคงไม่ได้ แต่เพื่อประโยชน์สำหรับท่านทั้งหลายที่เป็น
บัณฑิตปริญาโท ผมจะให้ข้อคิดบางประการเพื่อไปคิดต่อหรือไปคิดแย้งก็แล้วแต่ ประการแรก
ปรัชญาชีวิต ท่านทั้งหลายเรียนปรัชญาต้องเข้าใจว่าปรัชญาชีวิตคืออะไร เราใช้คำว่าปรัชญาด้วย
อันนี้ก็แปลมาจากภาษาฝรั่ง (Philosophy of life) แต่ที่จริงมันไม่ใช่ปรัชญาโดยตรงนะฮะ ปรัชญา
ชีวิตนี้หมายถึง เป้าหมายของชีวิต อุดมคติแห่งชีวิต หรืออุดมการณ์ในชีวิต เวลาเราพูดถึง
ปรัชญาชีวิต เราหมายความว่าอย่างนี้ อันนี้อันที่หนึ่งต้องตีประเด็นให้แตก สอง การประสม
ประสานชีวิต มีผู้ต้องการประสมประสานหรือไม่ต้องการ และต้องการขนาดไหน อันนี้เป็น
ประเด็นซึ่งควรจะพิจารณา สำหรับคนเป็นอันมากนั้น แม้คำว่าปรัชญาชีวิตก็ไม่รู้ ปรัชญาชีวิต

พิมพ์จากเทปคำบรรยายในวิชาพื้นฐานทางปรัชญาของการศึกษา ณ ห้องประชุมศูนย์สารนิเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬา ฯ
วันที่ 17 สิงหาคม 2525

ของตัวเองเป็นอะไรก็ไม่รู้ อันนี้เป็นเรื่องที่โสกราตีสพูดเลยที่เดียว เหตุที่ท่านเป็นนักปรัชญา เพราะเหตุนี้ เพราะท่านถาม ท่านถามว่าชีวิตนั้นจะเป็นไปเพื่ออะไร ชีวิตนี้เกิดมาทำไม อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งคนกว่าสิบเปอร์เซ็นต์ในโลกไม่เคยถามปัญหานี้ ไม่เคยคิดในเรื่องนี้ คือรับจากสิ่งที่คนอื่นเขาคิดแล้วมามอบให้ นี่ประเด็นอยู่ตรงนี้ครับ ท่านทั้งหลายที่เรียนปรัชญา บัณฑิตปริญาโท ท่านควรจะตั้งถามปรัชญาชีวิตของเราคืออะไร แล้วลองถามต่อไปชีวปรัชญาชีวิตของชาวตะวันออกคืออะไร นี่ตามประเด็นที่ตั้ง ที่นั่นมันกว้าง ชาวตะวันออก ชาวตะวันออกนี้ คือใคร จันทบุรีหรือเมืองตราด หรือในที่นี้หมายความว่าชาวเอเชียไซไหม หรือหมายถึงคนไทย ซึ่งฝรั่งเขายกให้เป็นชาวตะวันออก ปรัชญาอันหนึ่งเป็นเรื่องของภาษา ต้องตีภาษาให้แตกให้กระชับเสียก่อน ให้เรารู้ว่าที่เราพูดนี้เราพูดเรื่องอะไร เป้าหมายในชีวิตของเราในฐานะที่เราเป็นคนไทย ในฐานะที่เราถูกอุปโลกให้เป็นชาวตะวันออก คืออะไร อันนี้อันที่หนึ่ง สอง เราต้องการจะประสมประสานกับเป้าหมายอุดมคติ วิธีชีวิตแบบอื่น หรือไม่ต้องการนี้เป็นประเด็นที่สอง

ขอให้เรามองย้อนไปในอดีตนะครับ อันนี้เพื่อจะช่วยให้เรามองปัจจุบันชัดขึ้น ยกตัวอย่างง่าย ๆ เพียงแค่สมัยรัชกาลที่ 4 ไม่ต้องมองไกล สมัยรัชกาลที่ 4 นี่เอง พระเจ้ามินจงเป็นพระเจ้าแผ่นดินพม่า ร่วมสมัยกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้ามินจงไม่เคยอุปสมบทมาเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเปรียญมา แต่ท่านไม่ได้บวชนานเท่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้ามินจงท่านทรงมีความเชื่อมั่นในปรัชญาชีวิตตะวันออก กล่าวคือปรัชญาชีวิตพม่า อันมีพระพุทธรักษาเป็นรากฐาน และท่านไม่ต้องการประสมประสานกับปรัชญาชีวิตตะวันตก ซึ่งฝรั่งมาบีบบังคับยึดเยื้อให้ ผลก็คือ พม่าเสียเมือง ที่จริงพม่าเสียก่อนพระเจ้ามินจงแล้วนะชะ เมื่อสมัยพระเจ้ามินจงนะเหลือเพียงพม่าเหนือพม่าใต้จะเสียไปแล้ว แล้วที่มาเสียจริง ๆ จัง ๆ นะ ในแผ่นดินพระเจ้าสีป่อ พระราชโอรสพระเจ้ามินจง แต่อันนี้มันเป็นเรื่องที่มันคงของพม่าจะครับ ตราบจนกระทั่งเวลานี้ พม่ายังเป็นประเทศเดียวในเอเชียอาคเนย์ที่คนยังนั่งไถ่สรวงทั้งผู้หญิงผู้ชาย และเมื่ออนุซึ่งเป็นนักเรียนอังกฤษกลับมาจากประเทศอังกฤษแล้วขึ้นไปบูชาพระเจดีย์ชเวดากอง กลางกรุงย่างกุ้ง ก็เผาเนคไทเผาเสื้อนอก แล้วก็ได้แต่งชุดพระราชทาน นั่งไถ่สรวงเหมือนพม่าทั้งหลายทั้งผู้หญิงผู้ชาย แล้วบอกว่า เราไม่ต้องการปรัชญาชีวิตตะวันตก เราต้องการรักษาปรัชญาชีวิตของเรา เราไม่ต้องการประสมประสาน นี่ชัดเลย กรณีพมานี้ชัดมาจนตราบนานเท่าทุกวันนี้

ทีนี้เราเองล่ะอยู่ตรงไหน ผมว่าเราลองศึกษาหรือเปล่าประวัติศาสตร์ไทยของเรา เราต้องการประสมประสานปรัชญาชีวิตตะวันตกหรือเปล่า ตามจริง ๆ จัง ๆ เกอะ มีใครเคยเขียนในเรื่องนี้ไหม มีใครเคยพิจารณาในเรื่องนี้หรือไม่พิจารณา นี่ผมเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่แล้วเรามามองกันง่าย ๆ ไม่ได้ แล้วก็ไขว้เขวสับสนเวลานี้ เพราะเราไม่เคยตามปัญหาพื้นฐานกันเลย การเรียนปรัชญานั้นคือการเรียน ตามปัญหาพื้นฐาน ปัญหาซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่ถาม การเรียนปรัชญาคือ ตามปัญหาพื้นฐาน การประสมประสานปรัชญาชีวิตแบบตะวันตกกับตะวันตกนั้น คนไทยเคยต้องการหรือเปล่า เคยต้องการประสมหรือเปล่า

ผมอยากให้หยุดดูประเทศไทยประเดี๋ยว มามองประเทศจีน ลองค้นไปเลยครับ เมื่อที่ผมพูดถึงเมื่อร้อยปีก่อน ค้นไปอีกพันปีก่อน ตะวันตกของประเทศจีน เมื่อพันปีก่อนคืออะไรครับ คือประเทศอินเดีย พระถังซัมจั๋งไปไหนครับ ไปไซจี ไซจีแปลว่าอะไร ไปตะวันตก พระถังซัมจั๋งไปไซจีนะครับ เรื่องพระถังซัมจั๋งนี้ใครเคยอ่านหรือยัง แท้เจียเคยอ่านหรือเปล่า เคยดูทีวีหรือเปล่าซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ปรัชญาชีวิตแบบตะวันตกสำหรับจีน เข้ามาครั้งแรกก็นำมาพร้อมกับพุทธศาสนา ซึ่งจีนถือว่าเป็นของตะวันตก และจีนไม่รับ เพราะจีนถือว่าตัวปรัชญาตะวันออก ซึ่งสูงส่งกว่า และเวลานั้นไม่มีตะวันออกยิ่งกว่าจีนนะครับ เพราะประเทศญี่ปุ่นยังไม่โผล่ขึ้นในพื้นโลก ประเทศญี่ปุ่นนั้นยังเป็นบาเบเรียนอยู่ จีนนั้นเป็น Middle kingdom เป็นศูนย์กลางของอาณาจักร ศูนย์กลางของโลก เป็นมณฑลประเทศ เรียกตัวเองเช่นเดียวกับประเทศอินเดีย แล้วพระเจ้ากรุงจีนนั้นเป็นโอรสสวรรค์รัฐปรัชญาตลอด รัฐบาลธรรมรัฐวัฒนธรรมที่สูงส่งที่สุดเท่าที่โลกจะมีไว้และเวลานั้นครับ ประเทศจีนนั้นคนแต่งผ้าไหม แพรพรรณ ในขณะที่คนอังกฤษ ยังเปลือยกายอยู่เป็นส่วนใหญ่ ทาตัวด้วยหมึกสีน้ำเงิน เพราะฉะนั้นไม่แปลกประหลาดที่จีนเรียกฝรั่งว่า อังม้อ อังม้อก๊วย ผีหัวแดง อันนี้มีความสำคัญต่อมากครับ เมื่อร้อยปีที่แล้ว จีนไม่ต้องการประสมประสานทางวัฒนธรรม หรือปรัชญาชีวิตแบบชาวตะวันตก นี่ผมกำลังพูดถึงพันปีที่แล้ว ของพันปีที่แล้ว จีนต้องการจะรับ เพราะจีนเห็นปั๊บ รู้ได้ทันทีเลยว่า ปรัชญาชีวิตของตะวันตกคืออินเดียที่สูงกว่าของตน นี่สำคัญมากนะครับ คุณจะยอมรับวัฒนธรรม ปรัชญาชีวิต อารยธรรมกระแสนั้น คุณต้องยอมรับว่าเขาสูงส่งกว่าตัว และในเรื่องเล่าโน่นเล่าไฉนครับ เมื่อราชทูตอินเดียไปเฝ้าพระเจ้ากรุงจีนนั้นนะ ส่งพระพุทธรูปสลักด้วยงาช้างไปถวาย เพียงพระพุทธรูปสลักด้วยงาช้าง พระเจ้ากรุงจีนทอดพระเนตรเท่านั้นเอง ยอม

รับว่านี่ศิลปกรรมของเขาสูงส่งยิ่งกว่าเรา เราซึ่งเป็นโอรสสวรรค์ เราซึ่งเป็นศูนย์กลางของโลก แต่มีศิลปวิทยาต่ำกว่าเขาคงยอมรับปรัชญาชีวิตของเขา นี่ขอให้อาจารย์ฟังข้อนี้ไว้ นะครับ อันนี้เป็นเหตุให้จีนรับพระพุทธศาสนาจากอินเดีย ซึ่งเวลานั้นถือได้ว่าเป็นตะวันตกสำหรับจีนนะครับ แต่ไม่ได้รับมาตลอด และถ้าเราศึกษาประวัติศาสตร์จีน ประวัติความคิดของจีน ประวัติพุทธศาสนา ประวัติลัทธิต่าง ๆ ของศาสนา จีนพยายามทำเป็น 3 ศาสนา และจีนเรียกว่าซำก่า 3 ลัทธิ 3 วิธีและเมื่อรับมาครั้งแรกนั้น การแปลพุทธศาสนาครั้งแรกใช้ภาษาของเต๋า ลัทธิเต๋า แล้ววิธีการที่จีนจะตอบโต้ ทำลายพุทธศาสนานั้นมีมาตลอดทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะสมัยนี้เป็นสมัยที่เห็นชัดที่สุด อาจจะไม่ใช่ชัดเท่าสมัยแองก์ 4 คน แต่ชัดมากในการทำลายพุทธศาสนา

จุดที่ผมอยากจะเน้นก็คือว่า เราจะยอมรับปรัชญาชีวิตกระแสนั้น ก็ต่อเมื่อมองเห็นว่าเขาสูงกว่าเรา วิเศษกว่าเรา นี่ผมกำลังพูดถึงตะวันตกในแง่ของจีน คืออินเดีย ภายหลังเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ตะวันตกของจีนนั้นเป็นฝรั่งแล้วครับ บาทหลวงริชชีเป็นชาวสเปน เมื่อถึงคณะเยซุอิตสำเร็จใหม่ ๆ เข้าไปอยู่เมืองจีนครับ และแต่งตัวเป็นจีน เรียนภาษาจีน เข้าเฝ้าพระเจ้าจักรพรรดิของจีน และพยายามจะพิสูจน์ เช่นเดียวกับสมัยที่พุทธศาสนา พิสูจน์ต่อจีนว่าปรัชญาชีวิตของชาวตะวันตกซึ่งเวลานั้นคือ คริสตศาสนา สำคัญยิ่งกว่าปรัชญาชีวิตของชาวตะวันออก เวลานั้นคือ ซำก่า พุทธศาสนา ขงจื้อ เหล่าจิ๋วรวมกัน แล้วจีนเริ่มยอมรับนะครับ ว่าจีนเป็นชาติที่ฉลาดมาก จำเพาะชาติที่ฉลาดหรือคนที่ฉลาดเท่านั้น ที่รู้ว่าจะอะไรที่เก่งกว่าตัวเราเอง คนโง่ไม่มีทางจะยอมรับได้ คนโง่ไม่มีทางจะยอมรับว่าใครฉลาดกว่าตัว อันนี้มีภาษิตสอนไว้นะครับ “พาลซึ่งไม่รู้ตัวว่าตัวเป็นพาล ไม่มีทางจะเป็นบัณฑิตได้” พาลในที่นี้ภาษาบาลีแปลว่า ผู้เยาว์ คือเยาวชน คนที่ยังไม่แก่กล้าในทางวิชาความรู้ พาลนะครับ และคนที่ยังไม่แก่กล้าในวิชาความรู้ก็มักจะโง่ เมื่อมักจะโง่แล้วก็มักจะเกเร เท่านั้นเอง นั่นก็คือว่าพาลอันนี้ แล้วคนเป็นจำนวนมากเป็นพาลจนแก่ โดยเฉพาะสำนักซือแป๋บางแห่ง

คุณพ่อริชชีทำอย่างไรครับ พิสูจน์เป็นเรื่องต่อเรื่องเลยยกตัวอย่าง วิธีคิดปฏิทิน วิธีคิดนาฬิกา ซึ่งให้เห็นเลยว่า เทคโนโลยีของตะวันตกนั้นวิเศษกว่า แล้วสามารถพิสูจน์ได้ อันนี้พระเจ้ากรุงจีนเริ่มเห็นครับ เห็นว่าความมหัศจรรย์ของ ประการแรกนะครับ เทคโนโลยีก่อนขอให้สังเกตนะครับ แล้วถึงจะตามมาจากศิลปวิทยาการ แล้วถึงจะตามมาถึงปรัชญาชีวิต ผมอยากจะเรียนอีกครั้งนะครับ เมื่อทูตอินเดียส่งพระพุทธรูปมาถวาย นั่นเทคโนโลยีนะครับ

เทคโนโลยีแล้วก็ไปคิดไปในตัว เห็นไหมครับ แล้วจึงจะศึกษาตัวพระพุทธรูป พระกัมภีร์ ถึงมาหาตัวปรัชญาชีวิต คุณพ่อริชชีใช้วิธีเดียวกันนะครับ ใช้เทคโนโลยีก่อน รับเทคโนโลยีแล้ว ก็รับความคิดอย่างอื่น เพื่อจะรับปรัชญาชีวิต แต่ในกรณีของคุณพ่อริชชีนี้ ความล้มเหลวส่วนหนึ่ง ไข่ได้เกิดจากฝ่ายจีนฝ่ายเดียว ส่วนหนึ่งเกิดจากฝ่ายตะวันตกเอง เพราะพระสันตปาปาที่กรุงโรม นั้นมองคุณแล้วเหมือนมีพระสติปัญญาที่ล้าหลัง ไม่ยอมให้คุณพ่อริชชีดำเนินงานเรื่องนี้ต่อไป สักตอน ไม่ยอมให้แต่งตัวแบบจีน ไม่ยอมให้มีการเซ็นไหว้บรรพบุรุษ เพราะถือว่าผิดคำสั่งสอน ซึ่งทางฝ่ายคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกถือเคร่งครัดในเรื่องนี้มาก จนกระทั่งถึงสังคายนา วาติกันครั้งที่สองนะครับ อันนี้ผมว่าจำเป็นถ้าเผื่อเข้าใจในเรื่องปรัชญา ชีวิตตะวันออกตะวันตก สิ่งต่างๆ ที่ผมพูดเหล่านี้ ถ้าไม่รู้จักความเป็นมาของอดีตในเรื่องพวกนี้ก็พูดให้เข้าใจยาก แต่โดยที่ เวลาไม่มีพอผมไม่สามารถอธิบายมากไปกว่านี้ได้ ก็ให้ท่านทั้งหลายศึกษาเพิ่มเติมเอา แต่ผมจะ พยายามจะชี้ให้เห็น ผมชี้ให้เห็นประเด็นแรกพม่า ผมชี้ให้เห็นประเด็นที่สองจีน แล้วจีนนั้นจะเป็นเรื่องหนามยอกหนามบ่งมาตลอดเลยครับ ระหว่างการประสมประสานปรัชญาตะวันออก ตะวันตก แล้วเฉพาะเรื่องจีนเรื่องเดียวนี่เป็นเรื่องใหญ่ พูดกันได้ 3 เดือนอย่างน้อยๆ เพราะถ้า พูดเรื่องจีนมันต้องมาจบลงที่พรรคคอมมิวนิสต์ในเวลานี้ มันต้องมาจบลงที่เม้าเซตุง เม้าเซตุงเป็นผู้ประสานปรัชญาชีวิตของตะวันตกเข้ามาหาตะวันออกหรือเปล่า แล้วจีนเป็นประเทศเดียวครับใน เอเชียเวลานี้ ซึ่งรูปชาวตะวันตกลำหน้าชาวตะวันออกครับ รูปมาร์ค เลนิน เด่นนำหน้ารูป เม้าเซตุง มันเป็นการสยบยอมให้ตะวันตกลำหน้าตะวันออก เห็นไหมครับ ปรัชญาชีวิตจีนเวลานี้ ไปถามใครก็ได้ คนจีนที่ไหนก็ได้ เป็นมาร์กซิส เลนินนิส แอนต์ เม้าอิส และเวลานี้ยังไม่แน่ใจครับ เม้าอิสากำลังเริ่มตกไป ต่อไปอาจจะเป็น เต็งฮิส

แต่ทุกประเด็นครับ ทุกคนจะอ้างว่าต้องการประสานระหว่างตะวันออกตะวันตก ไม่มีใครบอกรับตะวันตกรับอย่างเดียว อันนี้หมายความว่า เมื่อต้องการประสานแล้วนะครับ ประเด็น อยู่ตรงไหนครับ ผมถึงถามประเด็นแรกว่าคุณต้องการประสานหรือไม่ต้องการ และเมื่อต้องการ ประสานในเรื่องไหนต่อเรื่องไหน

กลับมาหาคุณพ่อริชชีใหม่ ผมไม่แน่ใจครับ สมมติว่าพระสันตปาปาที่กรุงโรมไม่ห้าม ผมก็ไม่แน่ใจจะประสานในปรัชญาชีวิต ผมไม่เชื่อว่าจีนจะยอมรับ ปรัชญาชีวิตทางฝ่ายคริสต ศาสนาเรื่องนี้ก็น่าสนใจด้วยนะครับ ระหว่างจีนกับไทยซึ่งเป็นประเทศซึ่งมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน

แต่ยังมีอีกประเทศหนึ่งในเอเชียซึ่งเรารู้จักประเทศนั้นน้อยมาก คือประเทศญวน และเมื่อถึงราชวงศ์สุดท้ายของประเทศญวนนั้น องค์เชียงสือก็อยู่ในกรุงเทพนี้เองนะครับ และเมื่อองค์เชียงสือไปตีเมืองญวนคืน เพื่อจะตั้งราชวงศ์ให้สำเร็จนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ส่งกองทัพไทยไปถึงสองครั้ง ครั้งละสองหมื่น ครั้งสุดท้ายที่องค์เชียงสือไปนะหนีไป นี่พวกเราต้องอ่านพงศาวดาร เป็นเหตุให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาททรงกริ้วมาก ถึงคิดจะทำลายล้างองค์เชียงสือ แต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกบอกว่าอย่าเลย ปล่อยเขาไปเถอะไปตีบ้านตีเมือง แล้วเขาตีบ้านตีเมืองสำเร็จเพราะใครครับ ผมอยากจะเตือนความจำ ตีบ้านตีเมืองสำเร็จเพราะฝรั่งเศษวิธีเดียวกันกับคุณพ่อรัชชี่ครับ ฝรั่งบาทหลวงช่วยตีเมืองได้สำเร็จ โดยมีเงื่อนไขข้อแม้ว่า ต้องรับปรัชญาชีวิตของชาวตะวันตก องค์รัชทายาทนับถือคริสต์ เป็นที่น่ายินดีหรือเสียใจยังงี้ก็แล้วแต่ องค์รัชทายาทนั้นสิ้นพระชนม์ก่อนองค์เชียงสือ และถึงไม่สิ้นพระชนม์ก่อน ผมก็ไม่แน่ใจว่าองค์เชียงสือจะมอบราชสมบัติให้รัชทายาท เพราะองค์เชียงสือรับสั่งเลยว่าการที่บาทหลวงเอาลูกไปถือคริสต์นั้น ไม่นึกเลยว่าจะร้ายแรงถึงเพียงนี้ ที่ว่าร้ายแรงคือไม่มีการประสมประสานเลย ให้เป็นตะวันตกอย่างเดียว อย่าเป็นตะวันออกเลยเพราะไหว้พระศพบรรพบุรุษอีกไม่ได้แล้ว ไหว้ได้แต่เฉพาะพระผู้เป็นเจ้าผู้เที่ยงแท้องค์เดียว เช่นสังเวทศาสดาอารักษ์อะไรอีกไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นเวลารัชกาลที่สองของญวน พระเจ้ามินบางขึ้นเสวยราชย์ เกลียดฝรั่งมากและเกลียดเป็นพิเศษคือคนถือคริสต์ และอันนี้ก็เป็นเรื่องซึ่งทิ่มแทงวัฒนธรรมญวนอารยธรรมญวนมาตลอดครับ จนตราบเท่าทุกวันนี้ เราคงจะจำได้ เมื่อสมัยนายเจียงเป็นใหญ่นายเจียงคนนี้มีน้องเขยน้องสาวเป็นคนทีนับถือคริสต์อย่างแข็งแรง มีน้องชายเป็นอัครสังฆราชและมีปัญหาระหว่างพวกถือคริสต์กับพวกไม่ถือคริสต์ทำลายล้างซึ่งกันและกัน นี่ครับก็ไม่สามารถจะประสมประสานกันได้ ระหว่างปรัชญาชีวิตตะวันตกตะวันออกตะวันตก เห็นไหมครับ

เวลาเราพูดถึงประสมประสานในหลายต่อหลายครั้ง เราไม่ได้พูดถึงปรัชญาชีวิต ยกตัวอย่างคนปัจจุบันนี้ เรานึกว่าเราประสมประสานปรัชญาชีวิตตะวันตกตะวันออกได้ กลับไปบ้านคุณที่วีเราบอกนี่เป็นปรัชญาชีวิตตะวันตกนะ หรือไปตีสโก๊ หรือแม่ที่สูตรระบบหลักสูตร ความคิดทางการศึกษาทั้งหมดนี้ไปทางตะวันตก แต่เราประสมประสานหรือเปล่า เราคิดหรือเปล่าว่าเรามีเป้าหมายอุดมการณ์ในชีวิตอย่างไร ถ้ามหรือเปล่าครับ มหาวิทยาลัยถ้ามหรือเปล่า ว่าตะวันตกมีเป้าหมายอุดมการณ์ในชีวิตอย่างไรถ้ามหรือเปล่า อันที่หนึ่ง แล้วของเราเองมีเป้าหมายอุดมการณ์

ในชีวิตอย่างไร เมื่อสมัยรัชกาลที่ 4 อย่างไร สมัยอยุธยาอย่างไร สุขทุกข์อย่างไร ถามหรือเปล่า แล้วสิ่งซึ่งผมพูดถึงองค์เชียงสือกับรัชทายาทนั้น อย่างนี้กว่าผมพูดถึงประเทศญวนประเทศเดียว นะครับ ประเทศไทยก่อนหน้านั้นเพียงร้อยปี เหตุการณ์ก็คล้ายกันเกิดขึ้น พระปีย์รับไม่ทราบ ว่าเป็นพระโอรสหรือมิใช่ แต่พระปีย์เวลานั้นเป็นรัชทายาท พระปีย์ก็เข้ารับถือคริสต์ทั้ง เป็นเหตุให้ พระปีย์ถูกสำเร็จโทษ เป็นเหตุให้เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ถูกสำเร็จโทษ เป็นเหตุให้พวกบาทหลวง ถูกไล่หมดไป เพราะไม่ต้องการประสมประสานปรัชญาชีวิตตะวันตกเข้าด้วยกัน พระ- นารายณ์ไม่เคยปฏิเสธเทคโนโลยีฝรั่งนะครับ ที่นี้เมื่อคุณไม่ปฏิเสธเทคโนโลยีฝรั่ง หรือเทคโนโลยี ชาวตะวันตก คุณต้องแสดงที่ว่าคุณสนใจปรัชญาของเขาด้วย อย่างน้อยคุณต้องแสดงท่าที ถึงได้มีพระราชสาส์นถวายถึงพระสันตปาปาที่กรุงโรม ถวายพระเจ้าซาร์ที่อังกฤษ ถวายพระเจ้า หลุยส์ที่ 14 อย่างน้อยแสดงว่าสนใจปรัชญาชีวิตของเขา หรืออย่างน้อยพวกฝรั่งเศษเชื่อเช่นนั้น ถึงเตรียมมารับเตรียมบาทหลวงเตรียมมาเป็นคุณพ่อที่จะแก้บาป ล้างบาปให้พระนารายณ์ อย่าง น้อยฝ่ายปรัชญาชีวิตฝ่ายตะวันตกเชื่อกันมาก ที่นี้เมื่อคุณปฏิเสธปรัชญาชีวิต พระเพทราชาเสวย ราชย์ ไม่ได้ปฏิเสธเฉพาะปรัชญาชีวิตครับปฏิเสธเทคโนโลยีฝรั่งทั้งหมดเลย เป็นเหตุให้อยุธยา ปิตตายนเกือบร้อยปี เป็นเหตุให้เสียบ้านเสียเมือง น่าสังเกตนะครับ ญี่ปุ่นก็ใช้วิธีนี้นะครับ ญี่ปุ่น ปิตประเทศก็เพราะเหตุนี้ เพราะคนญี่ปุ่นไปถือคริสต์ ปิตประเทศตายเลย

เมื่อคุณไม่รับปรัชญาชีวิตของเขาแล้ว มีวิธีเลือกอยู่สองสามวิธี วิธีหนึ่งก็คือปฏิเสธ เทคโนโลยีของเขาด้วย ซึ่งผมกำลังทำอยู่เวลานี้ ผมมาเป็นเมืองปิต เพราะถ้ามาเป็นเมืองเปิด ก็ไม่สามารถให้คนผู้หญิงผู้ชายนั่งโสร่งต่อไปได้ จะมีกางเกงยีนส์เข้าไปขาย จะมีน้ำเปปซี่เข้าไป ขาย ผมปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ก็ปิตไม่ให้เข้า อย่าลืมนะครับคนที่นั่งกางเกงยีนส์ก็ดี ต้มน้ำเปปซี่ก็ดี ไม่ไ้แปลว่าเลื่อมใสปรัชญาชีวิตตะวันตกนะครับแต่เลื่อมใสบางส่วนของกระแสวัฒนธรรม ตะวันตก ต้องเข้าใจตรงนี้ แล้วพวกที่ต้มเปปซี่ก็ดี ต้มความสุขก็ดี ต้มอะไรผสมน้อยหน่อยผสม มากหน่อยอ้อยกำลังเหมาะอะไรก็ดี พวกนี้ส่วนมากไม่เคยถามเลยว่าปรัชญาชีวิตชาวตะวันตกเป็น อย่างไร อย่าว่าแต่พวกนี้เลยครับ แม้แต่ผู้นำ นักบริหารการศึกษาชั้นสูง ผู้นำที่บริหารประเทศ ก็ไม่เคยถามเรื่องนี้ อาจจะไม่ใช่ทุกคนนะครับ แต่ผมว่าเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ของผู้บริหารชั้นสูง รวมทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่เคยถามเรื่องนี้ ถึงถามก็ไม่มีปัญญาตอบ ถึงตอบก็เราไม่รู้ นี่ครับ ถ้าตอบเราก็ต้องรู้สิ ก็มีสื่อมวลชนมีบทความตีพิมพ์ออกมา มีอะไรต่ออะไรมาให้เรา

ผมจะขอให้หันมาคุยประเทศไทยต่อไป ที่ผมเอยถึงสมัยพระนารายณ์ แล้วมีอะไรเกิดขึ้น
 ตอนเริ่ม ผมเอยถึงสมัยพระจอมเกล้าฯ สมัยพระจอมเกล้าฯ นี่ชัดเจนนมาก พระจอมเกล้าฯ ท่าน
 บอกว่าท่านปฏิเสธรวิติชีวิตปรัชญาชีวิตตะวันตก ท่านรับสั่งชัดเลยครับ แต่ท่านต้องการเทคโนโลยี
 ตะวันตก พระเจ้ามินดงรับสั่งท่านไม่ต้องการการกิตต่อตะวันตกเลย คุณเปรียบเทียบเพียงพระ-
 จอมเกล้าฯ กับพระนั่งเกล้าฯ พี่น้องกัน พระนั่งเกล้าฯ ท่าน ไม่ต้องการรับแม้แต่เทคโนโลยี
 ตะวันตก อย่าลืมนะครับ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คนที่เข้าใจเทคโนโลยี
 ตะวันตกดีที่สุด ปรัชญาชีวิตตะวันตกดีที่สุด ภาษาอังกฤษดีที่สุด ไม่ใช่พระบาทสมเด็จพระจอม-
 เลเกล้าเจ้าอยู่หัวนะครับ แต่คือพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เวลานั้นเป็นเจ้าของกรมขุน
 อิศเรศรังสรรค์ ท่านต่อเรือยนต์ได้เองและท่านรู้เรื่องวิทยาศาสตร์มาก แล้วเปรียบเทียบกับสมัย
 แรก ๆ ญวนก็พยายามทำ แต่ญวนทำไม่สำเร็จ แต่ไทยทำสำเร็จ และพระบาทสมเด็จพระนั่ง-
 เลเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นท่านรับสั่งว่ายังใจรักเกี่ยวกับกรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ท่านชอบปักธงครับ
 ท่านอยู่ที่วัง วังเดิม เดิมเป็นวังของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เวลาสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ท่านเสด็จทางชลมารคผ่าน ท่านบอก ท่านชายน้อยนี้ชอบเอาผ้าชีวรินแขวน ไม่ใช่ไม่ทรงทราบ
 นะครับ คือทรงรังเกียจปรัชญาชีวิตตะวันตก การชักธงนั้นมันส่อสัญลักษณ์ของปรัชญาชีวิต
 ตะวันตก เพราะแสดงความยิ่งใหญ่ของเขา ซึ่งเวลานี้เรากำลังบังคับให้ทุกคนยืนทุกเข้าแปดโมง
 เข้า หกโมงเย็น แล้วไม่เคยนึกเลยนะครับว่าเราลอกจากปรัชญาชีวิตตะวันตก แล้วพวกนี้จะอ้าง
 นะครับ ชาคี ศาสนา พระมหากษัตริย์ อ้างความเป็นไทย ความยิ่งใหญ่ที่จริงแล้ว มันเป็น
 ทาสปรัชญาฝรั่ง แล้วเราบังคับหมดเลยครับ เด็กเล็กบังคับหมด แล้วคนที่บังคับเหล่านั้นไม่เคย
 คิดเลยว่า ปัญหาพื้นฐานมาจากไหน อย่างไร เหมาะหรือไม่เหมาะ สมควรไหม เป็นการประสม
 ประสานหรือไม่ แล้วคนที่คิดให้เคารพธงชาติคนแรกคือใคร รู้ไหมครับ ที่เป็นข่าวถูกรถชนตาย
 เมื่อเร็ว ๆ นี้ เป็นพลโทนอกราชการ* การเคารพธงชาติทำเมื่อสมัยสงครามญี่ปุ่น สมัยฮิตเลอร์
 สมัยนาซี สมัยฟาสซิสต์ สมัยโตโจ เพื่อให้ทหารยิ่งใหญ่ นี่ผมพยายามชี้ให้เห็นนะครับ เพียงสมัย
 รัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 4 เห็นได้ชัดเลย ที่นี้เวลาเราเรียนประวัติศาสตร์เราไม่เคยได้พิจารณาให้
 ละเอียดสักครั้ง เราเปิดประตูอะไรต่าง ๆ รับวัฒนธรรมฝรั่ง ประสมประสานอะไรต่าง ๆ

* พลโทประยูร ภมรมนตรี

เมื่อคุณเดินเข้ามาก็เห็นมีประกาศติดไว้ วันที่ 18 วันวิทยาศาสตร์ ผมก็ไม่ทราบว่าจะทำไมเอาวันที่ 18 ผมเดาไม่ผิดอาจเป็นวันเสด็จที่หัวากอ เพื่อทอดพระเนตรสุริยุปราคา อันนั้นก็เป็นอย่างหนึ่ง นะครับ รัชกาลที่ 4 ท่านจะทรงชี้ให้เห็นว่าท่านประสมประสานตะวันออกตะวันตก เทคโนโลยีนั้นะฮะ เพราะท่านศึกษาทั้งโหราศาสตร์ ทั้งดาราศาสตร์ ท่านต้องการพิสูจน์ให้พวกชาวไทยเห็นว่าท่านนั้นยิ่งใหญ่กว่า เพราะท่านรู้ทั้งตะวันตก พร้อมกันนั้นก็ต้องการพิสูจน์ให้ชาวตะวันตกรู้ว่า ท่านนั้นไม่ใช่บาเบเรียน ท่านนี้รู้เท่าทันตะวันตก และไม่ต้องการเอาปรัชญาชีวิตเข้ามา ฉะนั้นต้องการเทคโนโลยีของท่านเท่านั้น ฉะนั้นไม่ต้องการปรัชญาชีวิตของท่าน มิฉะนั้นแล้ววันวิทยาศาสตร์ที่วานี้ สุริยุปราคาที่หัวากอนั้น จะไม่เชิฐราชทูตสิงคโปร์ และจะไม่เสด็จถึงหัวากอ กลับมาสวรรคต คุณเหมือนกับว่าท่านทรงเอาชีวิตเข้าแลกเลยเห็นไหมครับ ต้องการจะประสมประสานเทคโนโลยี ไม่ต้องการปรัชญาชีวิต ท่านทะเลาะกับหมอบรัดเลย์ หมอบรัดเลย์จะให้มีเทเลกราฟ ให้มีเทเลแกรม สเตชันเรลเวย์ ท่านใช้คำเหล่านี้ทั้งนั้น ท่านบอก ทำอย่างนั้นฝรั่งรายสี ไม่มีประโยชน์ ท่านจะทรงรับเอาเทคโนโลยีฝรั่งเท่าที่เป็นประโยชน์ แม้สมัยรัชกาลที่ 5 แล้วนะครับ ขอให้สังเกตสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงส่งพระเจ้าลูกเธอไปทรงศึกษาอักษรสมัยที่ประเทศยุโรป เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ซึ่งเป็นนักการศึกษาคนสำคัญของประเทศไทยอยู่เมืองฝรั่ง ต้องการเอาลูกออกไปครับ พ่อท่านไม่ยอม กรมหมื่นปราบปรบักษ์ไม่ยอมให้เอาลูกออกไป เพราะไม่ต้องการให้หลานท่านไปเติบโตที่เมืองมิจคาทูลี เพื่อไปได้ปรัชญาชีวิตฝรั่งมา นี่สำคัญมากนะครับ รัชกาลที่ 5 แล้ว เพราะความรังเกียจปรัชญาชีวิตฝรั่ง รังเกียจปรัชญาชีวิตตะวันตก แล้วคุณไปอ่านคุชครับ คำแถลงพระบรมราโชบายตอบโต้ คำกราบบังคมทูลของเจ้านาย ขุนนาง ข้าราชการเมื่อ ร.ศ. 103 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวท่านรับสั่งเอาละเมืองไทยนี้ต้องเปลี่ยนแล้ว เปลี่ยนยังไร ปฏิรูปยังไร ท่านไม่ใช่คำปฏิรูปหรอกครับ คำนี้ต้องไว้ให้ลูกเจ้าของโรงจำนำใช้ ท่านบอกจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุง บ้านเมืองอย่างไร ท่านบอกอย่างหนึ่งก็คือเป็นฝรั่งไปเลย ถือคริสต์กันเลย ถือปฏิทินฝรั่ง พุดภาษาฝรั่ง ฝรั่งจะไล่ไม่เอาเราเป็นเมืองขึ้น เพราะประกาศตัวเป็นฝรั่งเต็มตัวเลย เอาอย่างนั้นไหม หรือต้องการประสมประสานและประสมประสานอะไรของฝรั่ง เวลานั้นคือประสมประสานวิธีการปกครองของฝรั่ง ไม่ใช่ต้องการประสมประสานวิถีชีวิต ปรัชญาชีวิตฝรั่ง ต้องการประสมประสานวิธีการปกครองของฝรั่ง และต้องทำ 3 อย่าง เพื่อให้บ้านเมืองอยู่รอด เพื่อเราจะคงปรัชญาชีวิตของตะวันออกหรือปรัชญาชีวิตของเรา คือ

หนึ่ง การทูตต้องเข้มแข็ง เพื่อพบกับฝรั่งรู้เรื่อง เจริญทางการทูตให้ฝรั่งเห็นว่าเราเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับมัน ใช้คำว่ามันเลย เพราะฝรั่งมันดูถูก นี่สำคัญมาก แม้กระทั่งส่งลูกไปเรียนตามเมืองนอกต่าง ๆ เป็นการดำเนินการทางการทูตนะครับ ทูลกระหม่อมเล็กไปอยู่รัสเซีย ทูลกระหม่อมชายอยู่เยอรมัน อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ กรมพระนครไชยศรีอยู่เดนมาร์ก ก็เพื่อไปดำเนินการทางการทูตทางโน้นด้วย เพื่อให้ฝรั่งรู้จักว่าเราเป็นใคร มีปรัชญาชีวิตของเราเอง ซึ่งฝรั่งเห็นว่าต้องไม่ควรจะดูถูก และเมื่อฉลองร้อยปีรัตนโกสินทร์ เป็นครั้งแรกที่มี Exhibition ท่านใช้คำนี้แหละครับ เพื่อจะแสดงว่าประเทศไทยมีปรัชญาชีวิตของเราเอง มีอารยธรรม มีวัฒนธรรมของเราเอง ซึ่งไม่น้อยหน้าฝรั่ง แล้วฝรั่งมีอะไรเราก็ส่งไปแสดงครับ Exhibition ที่ปารีสที่ลอนดอน เราส่งไปแสดงเสียพระราชทรัพย์ไปเป็นอันมาก ท่านก็ทรงยอมเพื่อจะอวดอันนี้

อันที่สอง ใช้วิธีการปกครองภายในประเทศให้มั่นคงแข็งแรง เช่น เอาระบบเทศาภิบาลมาใช้ ซึ่งสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงลงทำ

อันที่สาม ให้มีทหาร ทหารอย่างที่รู้จักกันในเวลานี้ให้มีในรัชกาลที่ 5 ตั้งกรมยุทธนาธิการ ทหารไม่ได้ไปรบกับใครนะครับ ทหารมีไว้เพื่อสะดวกในการปกครอง ไม่สำเร็จไม่เรียบร้อยใช้ทหารปราบ ปราบกบฏเมืองแพร่ ปราบกบฏเงี้ยว ปราบพวกฮ่อ หลวงพระบาง ใช้ทหาร เคยคุหนังทางโบราณคดีไหมครับ แม้กระทั่งฮังไคในกรุงเทพฯ เอาตำรวจนครบาลทำไม่สำเร็จ ทหารปราบ การที่มีทหารก็เพื่อจะหนุนการปกครองให้มั่นคง

ทั้งหมดนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า เราสามารถรักษาวิถีชีวิตของเราไว้ได้ เพื่ออะไรครับ เพื่อรักษาปรัชญาชีวิตของเรา และที่ยอมเสียพระตะบอง เสียมราช ก็เพราะเหตุนี้ครับ เพื่อรักษาจันทบุรี เมืองตราดไว้ เพื่ออะไรเพื่อรักษาปรัชญาชีวิตของเราไว้ ขอให้เข้าใจประเด็นนี้นะครับ

ทีนี้เมื่อประเด็นนี้เริ่มไขว่เขวสิครับ อันตรายอยู่ตรงนี้ ประเด็นนี้เริ่มไขว่เขวและไขว่เขวตั้งแต่เมื่อไหร่ครับ พูดอย่างไม่เกรงใจ ก็ไขว่เขวตั้งแต่รัชกาลที่ 5 มาแล้วนั่นเอง มิสเตอร์สก็อตเป็นคนพูดอันนี้ มิสเตอร์สก็อตเป็นคนอังกฤษนะครับ เจ้ากรมหมื่นอรรณพท่านบอกพระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชทรงกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้กับประเทศมากมายเหลือเกิน ท่านว่าอย่างนี้ แต่สิ่งเดียวที่ทรงพลาดในทัศนะของมิสเตอร์สก็อต ควรหรือสิ่งนั้นจะทำลายพระเกียรติคุณของพระองค์เสียเกือบหมดสิ้น ก็คือทรงส่งเด็กนักเรียนไทยไปเรียนเมืองฝรั่งตั้งแต่เล็กเกินไปแล้วพวกนี้กลับมาเป็นฝรั่งกันหมด นี่เป็นคำของฝรั่งพูดนะครับ ผมโค๊ดจากที่หม่อม-

เจ้าหญิงพูนพิสมัยเขียนไว้จะครับ กับกรมพระยาตำราง ๆ ท่านทรงบอกว่า เวลานั้นเราไม่มีทางเลือกเราต้องส่งไปให้รู้เท่าทันฝรั่ง ที่นี้เมื่อการส่งไปอย่างนั้น จะเกิดขึ้นไปหรืออย่างไรก็แล้วแต่ไม่มีทางเลือกก็ต้องไปสนใจเป้าหมายปรัชญาชีวิตของฝรั่ง ที่นี้ทางนี้เราเชื่อมั่นครับ ว่าเรามีปรัชญาชีวิตคือพุทธศาสนา แล้วที่ไปนี้ไม่มีใครเข้ารีตสักคนนะครับ ไม่มีใครไปถือคริสต์ แล้วกลับมาจะครับ ตราบจนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 กลับมา ทุกคนก็ยังแต่งตัวเป็นไทยนี่ครับ นุ่งโจงกระเบน พู่ไทย ภาษาไทย อย่างดีเลยครับ พระมงกุฎเกล้าฯ ใครต่อใคร แต่ความนึกคตินิยม เป้าหมายความคิดแบบฝรั่ง มากกว่าไทยเริ่มมีขึ้น ตั้งแต่ในรัชกาลที่ 5 มีมากขึ้นทุกที อันนี้ผมก็เรียนไว้แล้วจะครับ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเอง ก็ทรงตระหนักพระราชหฤทัยในเรื่องนี้ ท่านทรงตั้งวรรณคดีสโมสร โบราณคดีสโมสร และในปลายรัชกาลนั้น เวลานั้นนักเรียนนอกกลับมาเผ่าก็จะทรงรับสั่งถาม ไอนี่ อิน หรือ โชต์ นี่เป็นศัพท์ในสมัยรัชกาลที่ 5 อินหรือโชต์ โชต์คือพวกนิยมฝรั่ง อินนี้นิยมความเป็นไทย คุณไปอ่านดูในเรื่องเจ็ดรอบอายุกรรมหมื่นพิทยลาภ ๆ ทรงเขียนเล่าพระประวัติของพระองค์ กลับจากเมืองนอกไปเผ่า รับสั่งถามพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไอนี่อินหรือโชต์ กราบบังคมทูลว่า อินเอื่อยอวยยังชั่วหน่อย เริ่มตระหนักพระราชหฤทัยแล้ว เวลานั้นเอนครับ เอนไปทางนิยมชมชอบปรัชญาชีวิตแบบตะวันตก โดยไม่รู้ตัว สังก่อสร้างในกรุงเทพเวลานั้น ที่จริงตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 4 แล้ว เป็นฝรั่งไปทั้งนั้น นอกจากวัดแล้ว เป็นฝรั่งทั้งนั้นเลย บรรดาวังเจ้านายจะครับ ที่เป็นเรือนไทยดูเหมือนจะมีอยู่หลังเดียว คือของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ นอกนั้นเป็นฝรั่งไปหมด ทรงโจงกระเบนกันก็จริง แต่วิถีชีวิตภายในวังจะเป็นแบบฝรั่ง โต๊ะอาหารเมนูเป็นฝรั่ง มันทมาเป็นของเล่นครับเป็นของเล่น เมื่อแรกส่งรดยนต์มาในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นของเล่นสำหรับเจ้านาย ตั้งชื่อรถคล่องจองกัน อะไรต่าง ๆ ถนนก็เหมือนกันครับ แรก ๆ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 นี่ชื่อเพราะ เจริญกรุง บำรุงเมือง เฟื่องนคร ปัจจุบันพนักงานในเทศบาลตั้งเขยทางนั้นเลย

ผมจะไม่พูดเรื่องอื่น การกฎหมาย การปกครองอะไรต่าง ๆ เพราะอะไรครับ เพราะเนื้อหาคือไม่เข้าใจปรัชญาพื้นฐานของตะวันตก และเข้าใจว่าวิถีชีวิตที่ตัวเห็นนั้นและคือตัวเข้าใจพื้นฐานของตะวันตก และยิ่งนักเรียนนอกที่อยู่เมืองนอกกันนาน ๆ ยิ่งนึกว่าตัวรู้จักตะวันตกนี้สำคัญมากจะครับ พวกนักเรียนนอก ยังอยู่เมืองนอกนานเท่าไร ยิ่งพูดภาษาฝรั่งได้มากเท่าไร

นึกว่าตัวเข้าใจตะวันตกแล้ว นึกว่า นี่เป็นอวิชชาข้อที่ 1 อวิชชา ปจฺจยา สงฺขารา ก็เป็นเรื่อง ปฏิจฺจสมุปบาท ความไม่รู้ และที่อันตรายก็นึกว่าตัวรู้ เช่นเดียวกันครับ ชาวตะวันตกที่มาก ตะวันออกก็นึกว่าตัวรู้จักตะวันออกล่วงแล้วตลอดเวลา มีหนังสืออยู่เล่มหนึ่ง Westerners in China เป็นหนังสือที่เขียนความล้มเหลวของชาวตะวันตกในเมืองจีนตลอด ที่ชาวตะวันตกล้มเหลว ถ้าไม่ล้มเหลวมาเชงคงไม่มีทางได้เป็นใหญ่อย่างนี้ ล้มเหลวจนกระทั่งถึงสุกท้ายหุ่นเจียง ไคเช็ค เพราะเข้าใจว่า เจียงไคเช็ค รับปรัชญาชีวิตตะวันตก เพราะเจียงไคเช็คถือคริสต์ และเชื่อว่า ถือคริสต์นี้ต้องซื้อครับ แต่คนถือคริสต์ในเมืองไทยนี้ประเภทกะล่อนครับ ในเมืองจีนก็เช่นเดียวกัน ไม่ใช่ว่าคนถือคริสต์ซื้อ ๆ ไม่มี คนถือพุทธในเมืองไทยส่วนมากก็กะล่อนก็มี เจียงไคเช็ค และมาตามเจียงไคเช็ค ก็เป็นที่ลือชื่อเลยว่า นักคอร์ปชั่นเก่ง แต่ว่าพวกฝรั่งก็ยังหลงมกมาย ที่อเมริกันเสียเมืองฉวนทงเมือง ก็เพราะเรื่องนี้อเมริกันนี้ ไม่มีชาติไหนนะครับ ที่รู้ภาษาฉวน ได้ดีกว่าชาติอเมริกันตั้งแต่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ฝรั่งเศสปกครองฉวนอยู่เกือบ 200 ปี ไม่มีคนฝรั่งเศสรู้ภาษาฉวนทีไร อเมริกันเข้ามา เกี่ยวข้องกับฉวนไม่ถึง 30 ปีครับ คนอเมริกันรู้ภาษาฉวนดีมาก นึกว่าตัวรู้จักวัฒนธรรมฉวน รู้จักฉวนดี รู้จักคนฉวนอย่างดี วันที่ไช่ฮงแตก เซลิกอปเตอร์มารับคนอเมริกันออกไปขึ้น เรือบินน้ำ แล้วคนที่คนอเมริกันห่วงมากที่สุดคนนั้นเป็นสายลับสำคัญของพวกเวียดกงในสถานทูต อเมริกันเลยนะครับ ซึ่งคนอเมริกันรักที่สุดไว้ใจที่สุด เห็นไหมครับนี่ผมอยากจะชี้ให้เห็นเป้าหมาย วิถีชีวิตของแต่ละชาติ เข้าใจได้ยาก และบางที่เราไปรู้ภาษาเข้าหน่อย ไปรู้วรรณคดีเข้าหน่อย รู้ปรัชญาเข้าหน่อย เรามักนึกว่ารู้มาก อันตราย ยิ่งลงไปเรียนอะไรกลับมา ยิ่งนึกว่ารู้มาก

ที่ผมเสนอมาทั้งหมดนี้ผมอยากให้ประกอบการพิจารณา แล้วพิจารณาในวงกว้างยิ่งกว่าการที่จะประสมประสานปรัชญาชีวิต ฝ่ายหนึ่งเข้ากับอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะทำเช่นนั้นได้ เรารู้จักปรัชญาชีวิตของเราเอง รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของเราเอง อันนี้อันที่หนึ่ง อันนี้เป็น เรื่องการบ้านที่คุณต้องไปคิด คุณเห็นว่าอะไรเป็นปรัชญาชีวิตของคนไทยเวลานี้ หรือในอดีต หรืออดีตสมัยไหน ผมว่าไม่ได้ตอบได้ง่าย ๆ นะครับ แล้วคนที่นึกว่าตอบได้นั้นละมักจะตอบผิด เพราะฉะนั้นหนังสืออย่างชุดประเพณีไทยของเจ้าคุณอนุนานราชชน เป็นหนังสือที่มีประโยชน์ ท่านไม่ได้บอกว่าท่านรู้คำตอบท่านเพียงแต่เล่าให้คุณฟังว่านี่เป็นยังไง ชีวิตชาวนาเป็นไง เก้าที่

ท่านประสบมา ท่านไม่ได้บอกว่าท่านรู้ชีวิตชาวนาครับ เพราะท่านไม่เคยเป็นชาวนา แต่ท่านศึกษาชีวิตชาวนาเท่าที่จะศึกษาได้ ท่านเอาชีวิตชาววัดมาเสนอคุณ เพราะท่านไม่เคยเป็นชาววัด ไม่เคยบวชด้วยซ้ำไป ประเพณีแต่งงานท่านก็เล่าให้ฟัง ชีวิตท่านไม่เคยแต่งงาน เจ้าคุณอนุมาน นี่ท่านเข้าโบสถ์ ท่านไม่เล่าหรอกนี่ เจ้าคุณกับคุณหญิงนะเข้าโบสถ์แต่งงานนะ ท่านอายุท่านไม่อยากจะเล่า แต่ท่านเล่าเรื่องประเพณีแต่งงาน คุณจะรับเป้าหมายอุดมการณ์ชีวิตได้ คุณจะตั้งตัวก่อนชาวนาเขาอยู่อย่างไร เขาคิดกันอย่างไร ชาววัดเขาอยู่กันยังไง เขาคิดกันยังไง แล้วสมัยนี้มีกรรมกร มีชาวประมง อะไรต่าง ๆ ซึ่งชีวิตซับซ้อนมากกว่าเมื่อก่อนเยอะแยะ เราต้องดูด้วยความเข้าใจ คอย่างพิจารณาแยกแยะ ซึ่งไม่ใช่ของง่ายและยิ่งสมัยนี้มีกระแสอื่นเข้ามาปนอยู่เยอะ

ท่านทั้งหลายส่วนมากที่เรียนปริญญาโท เข้าใจว่าเป็นครู เป็นศึกษานิเทศก์ ผมพูดตรงไปตรงมาเลยว่า คุณเคยศึกษาเด็กสมัยนี้อย่างละเอียดไหม เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเรามากที่สุดเลย ที่เราลืมไปเพราะฉะนั้นอันนี้สำคัญครับ ผมนับถือเจ้าคุณอนุมานฯ นับถืออันนี้ครับ เพราะท่านเห็นว่าทุกอย่างรอบ ๆ ตัวสำคัญหมด และคนอย่างนี้เท่านั้นที่จะเห็นเป้าหมายปรัชญาชีวิต ท่านเห็นว่าคนใช้ในบ้านท่านสำคัญ คุณหญิงของเจ้าคุณอนุมานฯ นี่ท่านอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ นะครับ แต่ท่านเห็นว่าเมียท่านนี้สำคัญ คือท่านเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวท่านนี้สำคัญ และท่านเอาจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาเขียนครับ คุณจะเข้าใจปรัชญาชีวิตของชาวตะวันออก ชาวอะไรก็ตาม ชาวประมง ชาววัด ชาวบ้าน หรือชาวไทยก็ตาม คุณต้องมีความเคารพ พร้อมทั้งจะศึกษาจากเขา พร้อมทั้งจะเรียนจากเขา พระท่านอยู่กันอย่างไร ท่านคิดกันอย่างไร เดี่ยวนี้บอกพระไม่มีความสำคัญ สมัยนี้หมดความสำคัญไปแล้ว เจ้าไม่มีความสำคัญ ทุกอย่างมีความสำคัญตามสัดส่วนที่แท้จริง ซึ่งเวลานี้เราไม่เข้าใจ ถ้าเราไม่รู้จักสังคมของเรา ไม่รู้จักความเป็นมาอะไรต่าง ๆ เราก็เป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อได้ง่าย เขาบอกให้เชื่อเราก็เชื่อ ฮือกันไป เขาจะแต่งตัวยังไง ก็แต่งตัวตามเขาไป เขาจะคิดยังไงก็คิดตามเขาไป ลูกเสือชาวบ้าน ท.ส.ป.ท. อะไรจิปาละ ถ้าอย่างนี้คุณเรียนปรัชญาไม่ได้ ปรัชญาคุณต้องถามปัญหาพื้นฐานตลอดเวลา แล้วเวลาคุณถามปัญหาพื้นฐานนั้น มันจะขัดกับความคิดทั่ว ๆ ไปของประชามติด้วย และอันนี้เท่านั้นครับที่คุณต้องเข้าใจประเด็นหลัก และการเข้าใจประเด็นหลักไม่ได้หมายความว่าเข้าใจถูกนะครับ คุณอาจจะเข้าใจผิดก็ได้ สำคัญเราต้องมีความสังวรไว้ ตลอดเวลา

ที่ปัญหาระบบของเรา ระบบการศึกษาของเราเอง เราไม่ให้ความสำคัญเลยครับเรา ไม่ให้ความสำคัญชีวิตชาววัด ทั้งที่โรงเรียนเราอยู่ในวัดนะครับ เราไม่รู้เลยว่าพระอยู่อย่างไร เด็กของเราจะมาเรียน เราก็ไม่รู้เลยครับมีปัญหอะไรกัน มีความกดดันอะไร ผมพูดอย่างตรงไปตรงมาเพราะเหตุว่าถ้าเราเห็นว่าเรื่องของเขาคือเรื่องสำคัญ คุณค่าอะไรบางอย่างที่สังคมเขาจัดให้เรามาเป็นเรื่องสำคัญ เราต้องการจะไต่เต้าไปอันนั้น เราไม่มีทางที่จะเข้าใจปัญหาชีวิตได้ และโดยเฉพาะปรัชญาชีวิตของคนซึ่งจัดเป็นพื้นฐานในสังคม เราจะเข้าใจปรัชญาชีวิตของคนซึ่งเป็นพื้นฐานในสังคมได้เราต้องมีเวลาให้เขา มีความเคารพ มีความนับถือ อันนี้เป็นพื้นฐาน ผมบอกเลยครับ อเมริกันรู้เรื่องนวนิยายที่ลือเกิน แต่ไม่สามารถเข้าใจนวนิยายได้ ผิดกันนะครับ คนชั้นปกครองของเราแต่ก่อนนี้ จะต้องรู้จักคนไทยก็มาก ผมพูดอย่างนี้พวกฝ่ายซ้าย พวกมาร์กซิสต์ต้องไม่พอใจเพราะเขาเห็นว่าพวกศักดินาต้องเลวร้ายศักดินาก็มีดีมีเลว โดยทั่วๆ ไปเจ้าบ้านผ่านเมืองสมัยก่อน เวลาเขาไปอยู่หัวบ้านหัวเมือง เขาต้องถือว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของราชการ จริงอยู่ชาวบ้านอาจจะยกเขาเป็นเจ้าคุณเป็นไต่เต้า เป็นเจ้าบ้านผ่านเมือง แต่เขาจะต้องศึกษานิสัยชาวบ้านเขาจะต้องรู้เรื่องชาวบ้าน อันนี้สำคัญมาก แล้วมันมีหลายชั้นต่อหลายชั้นครับ นักปกครองแต่ก่อนนี้ เขามักจะอุดหนุน ทำคิด อยู่ตลอดเวลา ทำอะไรเพื่อไม่ให้ราชการเดือดร้อน อันนี้ละครับโอกาสที่คุณจะเข้าใจวิถีชีวิตปัญหาชีวิต ยกตัวอย่างนะครับ เจ้าคุณยมราช ท่านเป็นลูกชานาเมืองสุพรรณ เป็นเปรียญ 3 ประโยค ทางพระ เป็นพระอาจารย์ฝ่ายอักษร พระเจ้าลูกเธอ ไปเป็นสมุหเทศาภิบาลอยู่ทางบักขั๊ต ท่านไปเห็นชาวบักขั๊ตเอาเคียวเกี่ยวข้าวที่ละกอบมันช้า ใช้ไม่ได้ ท่านจะออกกฎหมายบังคับให้เปลี่ยนเอาแบบภาคกลางครับ เร็วกว่า สมเด็จพระยาตากองฯ ท่านไม่ตอบ ทำไม่ได้ ไปบังคับเขาไม่ได้ วิถีชีวิตเขาเป็นอย่างนั้น ถ้าจะให้เขาทำต้องพยายามให้เขาเห็นอานิสงส์วิถีชีวิตปรัชญาชีวิตอย่างนี้ดีกว่า ดีกว่ายังงี้ คือเห็นเทคโนโลยีดีกว่า แล้วเขาก็ทำตาม อันนี้มันเป็นดาบสองคมนะครับ เพราะเหตุว่าทำหนัก ๆ เข้า หนัก ๆ เข้า ชาวบ้านที่ไหน ๆ เห็นเมืองกรุงเทพ ฯ ดีกว่าหมดครับนี้ความหายนะเริ่มเกิดขึ้น แล้วกรุงเทพฯ เริ่มเห็นว่าฝรั่งดีกว่าอีก เห็นไหมครับ ผมว่าการประสมประสานใช้กันนั้นครับมันจะต้องสมดุลย์ แล้วคุณก็ประสานถ้าคุณประสานถูกเรื่องมันก็เป็นคุณ ประสานไม่ถูกเรื่องมันก็เป็นโทษ ประเด็นมันอยู่ตรงนี้ครับ การประสมประสานมันอยู่ตรงนี้ แต่ก่อนเขาใช้คำชุบตัว ชุบพลจะออกมาเป็นทองเป็นพระสังข์ ชุบพลจะออกมาเป็นขี้เถาทำสวนนาราช สมัยนั้นออกมาเป็นขี้เถา ก็เพราะ

คุณไม่รู้จักประสมประสานนี้ครับ เพราะคุณจะประสมประสานไม่ได้ ถ้าคุณไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง คุณไม่มีความเชื่อมั่นในวัฒนธรรมของคุณเอง ผมบอกแล้วไง เริ่มผลิตผลมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 พระเจ้าลูกเธอในเวลานั้นท่านเชื่อว่าท่านรู้เรื่องครับ ท่านเกิดในราชสำนัก ก่อนไปท่านประกาศตนเป็นพุทธมามะกะท่านบวชเณรกันอะไรกัน เพราะทางราชสำนักก็เชื่อมั่นว่ามีพันธุ์ที่จะเข้าใจวัฒนธรรมของตัวเอง วิถีชีวิตของตัวเองนี่ผมว่าขั้นแรกที่คุณคิด พอไปอยู่เมืองนอกนี้กว่าตัวรัฐของเขาดี ไปเลื่อมใสวิถีชีวิตปรัชญาชีวิตฝรั่งโดยไม่เข้าใจวิถีชีวิต ปรัชญาชีวิตฝรั่งโดยด่องแท้ และปรัชญาชีวิตของเราด่องแท้ มันเริ่มมาจากตรงนั้นพูดได้ตลอดเลยครับเป็นระยะ ๆ นี่พูดได้ตลอดไม่ได้หมายความว่าผมตรัสรู้ นะครับ แต่พูดตลอดเพื่อชี้ให้เห็นประเด็น คุณจะเห็นด้วยไม่เห็นด้วยอีกเรื่อง

เพราะฉะนั้นที่ผมพูดในครั้งนั้น ผมเห็นว่าเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่เสนอเพื่อประกอบความคิด ประกอบการพิจารณา เพื่อพวกคุณจะได้นำมาไตร่ตรองดูว่า การประสมประสานในชั้นต่อ ๆ ไปได้ ในเวลานี้ประสมประสานปรัชญาชีวิตตะวันตกและตะวันออกคืออะไร อนาคตเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร และควรเป็นอย่างไร

ผมเสนออันหนึ่งแล้วนะชะ เราต้องรู้จักของเราดี เรานี้บางที่ไม่ต้องเป็นใครหรอกชะ ตัวเรานี้แหละ ซึ่งเป็นบุคคลที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง บางที่ไม่ได้ศึกษา ยกตัวอย่างนะครับ พวกที่รับการศึกษาในประเทศไทย พวกที่เรียนปริญญาตรีขึ้นเรียนปริญญาโท เบอร์เซนต์ส่วนใหญ่มาจากพวกลูกหลานจีน พวกลูกหลานจีนมีวัฒนธรรมอย่างไร วัฒนธรรมมันผันแปรไปอย่างไร มันดีขึ้นมันเลวลงอย่างไร ผมว่าไม่มีหนังสือสักเล่มหนึ่งพูดถึงเรื่องเหล่านี้ มีฝรั่งเขียนอยู่บ้าง ฝรั่งก็ไม่รู้เท่าไร นี่อันนั้นอันที่หนึ่งนะครับ และอันนี้เป็นประเด็นหลักของเมืองไทย เวลานี้เลยนะครับ พวกพ่อค้ามาขาย เวลานี้มีอิทธิพลมาก และพวกนี้เกี่ยวข้องกับในระดับการปกครองบ้านเมืองด้วย ในต่างจังหวัดคุณไปดูก็ได้ คุณเป็นศึกษานิการ เป็นอะไรคุณก็เห็น พ่อค้าเวลานี้มีอิทธิพลขนาดไหนเป็นเจ้าบ้านผ่านเมืองขนาดไหน แล้วพวกนี้ใช้วัฒนธรรมจีนขนาดไหนไทยขนาดไหนแล้วยังเวลานี้เรามีสัมพันธไมตรีกับจีนแผ่นดินใหญ่ อันนี้ละครับมันเป็นวิถีชีวิต และเล็ก ๆ มันเป็นปรัชญาชีวิต ปรัชญาชีวิตคืออะไรครับ คืออะไรที่เราเห็นว่าสำคัญที่สุดที่เราให้คุณค่าแก่มันเป็นปรัชญาชีวิต สำหรับจีนแผ่นดินใหญ่นั้นส่วนใหญ่แล้ว ปรัชญาชีวิตก็คือการหาเงิน นี่ผมว่าส่วนใหญ่ นะชะ แล้วอาจจะผิดก็ได้ เพราะผมพูดกว้าง ซึ่งชนชั้นขุนนางไทยแต่ก่อนนี้ปรัชญาชีวิตคือ

การหาเกียรติ ซึ่งในเวลา^{นี้} 2 สิ่งนี้กำลังประสมกันครับ พวกชนชั้นปกครองก็ไม่มีแล้ว เพราะคนที่ปกครองบ้านปกครองเมือง เวลานั้นไม่ใช่ชนชั้นปกครอง แล้วพวกจีนโพ้นทะเลซึ่งกลายมาเป็นไทย ก็ต้องการเกียรติด้วยการเงินด้วย เจ้าสัวถาวรก็เป็น ดร. ด้วย ด็อกเตอร์ไม่ได้เป็นการแสดงอัครฐานทางปัญญาะครับ ด็อกเตอร์เป็นเครื่องแสดงพื้นฐานชนชั้นทางสังคมเวลานี้ ผมวิเคราะห์ในแง่ของทางด้านสังคมวิทยา ก็เหมือนกันครับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ไม่ได้แสดงพื้นฐานทางสติปัญญา แต่แสดงอัครฐานในทางสังคม ได้มีเงินเดือนมากกว่าใคร ใครมีเกียรติมากกว่าใคร เพราะรองศาสตราจารย์ส่วนมากแล้วสติปัญญาดีกว่าพวกคุณที่นั่งฟัง นี่ผมพูดอย่างเกรงใจแล้วนะ เห็นไหมครับ เพราะเราไขว้เขว ผมถึงบอกว่าถ้าคุณเรียนปริญญา คุณต้องตีให้ถึงแก่นให้ถึงหลัก แต่สำหรับคนทั่วไปแล้วไม่ชอบคิดโดยมากมันก็ติดอยู่นั่นละ แม้เมื่อ^{นี้}เมื่อผมเอ่ยถึงด็อกเตอร์ก็ดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ก็ดี อันนี้เราประสานเอาปรัชญาชีวิตตะวันตกเข้ามา หรือเราประสานระบบยศศักดิ์อัครฐานตะวันตกเข้ามา หรือเราประสานเทคโนโลยีชาวตะวันตกเข้ามา

มหาวิทยาลัยเป็นตัวอย่างของการไม่ได้ประสานปรัชญาชีวิตตะวันออก ตะวันตก ไม่ได้ตามคำถามที่ลึกซึ้ง คำถามพื้นฐานหรือใช้ภาษาปรัชญาก็คือ ไม่ได้ตามปัญหาในทางอภิปรัชญาในเรื่องนี้คือ หนี Metaphysical question เมื่อคุณหนี Metaphysical question คุณก็ประยุกต์โดยจับแพะชนแกะ เห็นไหมครับอยู่ที่ว่าใครเห็นอะไรก็ถือเอามา เพื่อประโยชน์ของคนนั้น เพื่อประโยชน์ของกลุ่มนั้น เพื่อประโยชน์โดยมีปรัชญาชีวิตของเขาเป็นพื้นฐานตลอดเวลา ะครับ นี่ผมบอกว่าเราต้องถามตัวคุณก่อนว่าคุณมีปรัชญาชีวิตยัง

ยกตัวอย่างคนที่เอาระบบทฤษฎีเข้ามาใช้ จุฑมุงหมายเพราะเขาต้องการรวย ต้องการหมุนเงินปั่นเงิน แล้วเขาไปนอกไปเห็นวิธีฝรั่ง เขาก็เอาวิธีนั้นมาใช้คนก็ซื้อตาม แม้กระทั่งระบบธนาคารครับ คุณอย่าลืมนะครับสมัยผมเป็นเด็ก ธนาคารมีไว้เพื่อประโยชน์ของชาวต่างประเทศเท่านั้นเองเมื่อสมัยผมเป็นเด็ก ธนาคารไทยพาณิชย์เขายังเรียกธนาคารสยามกัมมาจล กัมมาจลก็แปลมาจาก Commercial โดยตรงอันนี้ก็เครื่องมือะครับ ที่รัชกาลที่ 5 ต้องการพิสูจน์ เรา^{นี้}ด้อยพัฒนาแต่เราก็สามารถจะมีธนาคารได้ แต่ก่อนนี้ธนาคารเป็นเรื่องของฝรั่งเท่านั้นเห็นไหมครับ สิ่งที่เราแข่งเราแข่งในทางเทคโนโลยีะครับ แต่ก็นั่นละพวกที่เขามาเกี่ยวข้องกับธนาคารเขาก็มีปรัชญาชีวิตของเขา คือเขาต้องการเงิน และเขาสามารถโดยเฉพาะในสมัยนี้มีเครื่องมือ อย่าง

สื่อมวลชน เขาสามารถให้เราเห็นตามเขาได้ อันนี้ละครับมันเป็นการสร้างปรัชญาชีวิตอย่างหนึ่ง คุณจะทำตะวันตกก็ได้ ตะวันออกก็ได้ อะไรก็ได้

ที่นี้คุณลองถามซิครับ พื้นฐานปรัชญาชีวิตตะวันออกลงเงินอยู่ตรงไหน คุณปรัชญาจีน พ่อเจ้าในเมืองจีนตามระบบศักดินาของจีนอยู่ต่ำกว่าชาวนานะครับ เศรษฐีในเมืองจีนอยู่ต่ำกว่าชาวนานะครับ เบอร์หนึ่งนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย พยายามชวนขวย วิทยาศาสตร์พวกนี้คุณต้องเป็น Scholar เป็นผู้รู้ คือรู้ปรัชญาแล้ว ถ้าคุณไม่รู้ปรัชญาคุณเป็นหมอกไม่ได้ เวลาคุณจะเป็นหมอกคุณต้องมาเรียนปรัชญา ประวัติศาสตร์จีนนับถือผู้มีความรู้ พวก Scholar มีความรู้รองลงมา เป็นเจ้าบ้านผ่านเมือง รองจากเจ้าบ้านผ่านเมืองก็เป็นเจ้าที่ดิน รองลงมากรรมกร ชาวไร่ ชาวนา พ่อค้าสุดท้าย อันนี้เป็นเหตุหนึ่งที่พวกจีนโพ้นทะเลต้องออกมา แก่ไม่สามารถจะเป็นชาวนาได้ แก่จะเป็นพ่อค้าแก่ต้องการจะมีเงินและแก่ต้องการจะมีเงิน ในสมัยนี้แผ่นดินจีนระบบปรัชญาชีวิต กำลังไขว้เขว แก่หันไปซื้อตำแหน่งหน้าที่ทางราชการในเมืองจีนด้วย อันนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งนะครับ ที่ออกจะไขว้เขว

ที่นี้มาดูพื้นฐานปรัชญาชีวิตของอินเดีย เงินอยู่อันดับสามครับ มี 4 อันดับทีหนึ่งไคร ครับ คนมีความรู้ พราหมณ์ วิทยาศาสตร์มาอีกแล้ว ด็อกเตอร์มาอีกแล้ว กษัตริย์เบอร์สอง นะครับ ที่กษัตริย์มาเป็นเบอร์หนึ่งเพราะศาสนาพุทธนะครับ เพราะพระพุทธเจ้าอยู่ในฐานะกษัตริย์ ถึงมาเปลี่ยนเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพทย์สูตรในคัมภีร์พระเวท พราหมณ์มาก่อนแล้วมาถึงเวศน์ พวกพ่อค้า ถึงสูตร เหมือนพราหมณ์ เพราะฉะนั้นในสังคมอย่างนั้นเงินไม่ค่อยมีความสำคัญ เพราะในปรัชญาชีวิตอย่างนั้นเงินไม่มีความสำคัญเท่าไร แต่เวลานี้เงินมีความสำคัญมาก ที่นี้เมื่อเงินมีความสำคัญมากแล้วนี้ พื้นฐานของเราเองก็ไม่เข้าใจ และพื้นฐานทางตะวันตก เราก็ไม่เข้าใจ มันก็เริ่มไขว้เขว เราจะอยู่เพื่อหาเงินหรืออยู่เพื่อใช้เงินหรือหามาเพื่อใช้ นี่เป็นอย่างนั้นทั้งนั้นเลยนะครับ พวกเราหลายต่อหลายคนทำงานงๆ เพราะดันไปดาวน์บ้านเข้าไว้ ไร่บ้านก็ไม่ใช้อะไรได้ Town House คือห้องแถว คืออยู่เพื่อเป็นทาสเขาตลอดชีวิต เพื่อจะซื้อได้ห้องแถวโกโรโกโส แล้วไปได้อะไรมาตัวหนึ่ง แล้วไปดื่มอะไรไม่รู้ เขาบอกดื่มความสุข หนีหายไป 50 บาทแล้ว คือถูกอำนาจของสื่อมวลชน ซึ่งมันเป็นมายากล ซึ่งเราไม่เข้าใจปรัชญาชีวิตของเราเอง และเราไม่เข้าใจปรัชญาชีวิตของชาวตะวันตก เราไม่เข้าใจตะวันออก เราก็อยู่ในอำนาจเขา แล้วเราไม่หาอย่าง

นั้นไม่ได้ เราเห็นหน้าเพื่อน พอขึ้นเงินเดือนไม่ขึ้น ขึ้นอยู่แค่ ซี 4 ไม่ได้ ซี 5 ฉิบหายแล้ว บ๊วยอยากได้ซี 5 มาหาผม ถ้าคุณไม่ได้ไม่โทรมให้ไม่เอกไป

ผมพูดมาทั้งหมดนี้ไม่ทราบว่าเป็นประโยชน์บ้างหรือไม่ครับ ถ้าท่านก็เชิญผมมา คิดว่าผมจะมาให้รูปแบบให้คำตอบในเรื่องการประสานปรัชญาชีวิตตะวันออก ตะวันตก นั่นคือ ผิด เพราะหนึ่ง คือผมไม่มีความสามารถจะให้ได้ และถ้าผมมีความสามารถจะให้ได้ คำตอบที่ผมจะให้คือความคิดมากกว่า สิ่งที่ผมพยายามเสนอแนะแนวทางอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่อย่างเดียวนะครับ ยังมีเยอะเยอะ เพื่อประกอบการพิจารณาของท่านทั้งหลาย ให้หัดคิดโดยวิถีทางของปรัชญา โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการตัดสินใจ ว่าการประสานควรประสานอย่างไร ปรัชญาชีวิตคืออะไร ของตะวันตกคืออะไร ตะวันออกคืออะไร ในวันนี้ผมพูดตะวันออกมากไปสักหน่อย ตะวันตกน้อยไปสักหน่อย ไม่ค่อยสมบูรณ์ทีเดียวนัก ที่จริงจะให้ดีต้องพูดเรื่องของชาวตะวันตกด้วย เผอิญผมได้ทราบว่าเมื่อเร็วๆ นี้ ท่านเจ้าคุณราชวรมนี ท่านได้มาเทศน์เมื่อตอนคณะครบรอบ 25 ปี ท่านได้พยายามอธิบายเรื่องปรัชญาชีวิตตะวันตกในสมัยใหม่ ผมว่าท่านพูดได้ชัดเจนพอสมควร* ผมเข้าใจว่าที่ท่านบรรยายนั้นเพียงได้เสนอในปัจจุบัน จะให้ดีและเราก็ไม่สามารถจะพูดได้ตลอด เราศึกษา ดู จะเป็นโรม อิตาลี สเปน อังกฤษ อเมริกา เปรียบเทียบดูว่าสมัยไหนเขาประสานกันอย่างไร สมัยไหนเขาเข้าใจตัวเขาเองอย่างไร เขาได้รับความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร ลองพิจารณา

*พิมพ์ในวารสารเศรษฐศาสตร์เล่มที่แล้ว ในเรื่อง “พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาการศึกษาของสังคมไทยในอนาคต”
หน้า 6-24.